

Țara Noastră

II, 1923, Nr. 2.
Ideia națională

Cât de riscate sunt uneori profețiile în materie de psihologie a claselor conducătoare.

Oricine a urmărit substraturile sufletești, cu care românismul a luat parte la războiul general, ar fi fost în drept să credă că după biruință ideia națională la noi se va avînta la înălțimi necunoscute încă și că exaltându-se conștiința de neam în societatea noastră, omul politic va trebui să intervie cu rolul lui ponderator, menit să echilibreze opinia publică pe urma unor deslănțuiri prea violente.

Erau atîtea și atîtea motive, care ne făceau să credem într'o astfel de pătimașe resurrecții. Pentru întâia oară doar istoria ne punea lozinca întregirei hotarelor. Tresăreau deci instințe de veacuri, se răscoleau suferințele grozave ale trecutului și se cerea un act de dreptate care săvîcnea în toate inimile cu-o putere hotărîtoare. Crezul unirii sbiciuia pretutindeni conștiința populară. A venit apoi cîmpul de bătaie cu rîurile lui de sânge. Poporul nostru sfârmat sub trei stăpîniri participa la groaznica dramă în tabere potrivnice. Era o tragedie neagră pe care o resimțeam în toate fibrele și-a cărei protecție mută sguduia amărăciunea tuturora. Massele din vechiul regat gemeau subt călciiul cutropitorilor, în vreme ce ardelenii mureau fără țintă pe toate fronturile, lăsînd casa lor pradă pentru hienele poliției străine. Ani întregi s-au scurs așa cu apăsarea lor formidabilă, prin care se călea sufletul unui neam aruncat sub ghiarele dușmanilor. A fost o perioadă de încordare a tuturor energiilor, cea mai tragică școală a ideii de naționalitate. Epopeia de mai tîrziu n'a venit decât să lărgească acelaș făgaș sufletesc, consacring adevaruri învățate în zilele teribile de restrînte.

Ei bine, ce-ar fi fost mai firesc, decât o viforoasă resuscitare a unui sacru egoism național, pe urma multelor învățăminte recente? Ne-ar fi înțeles așa de bine și prietenii și dușmani, dacă astăzi geloși pe energiile de rasă am fi demonstrat întîietatea lor la toate prilejurile, accelerînd pe toată linia opera de reintegrare națională. Ne-ar fi înțe-

Ies Franța și Englîteră, unde conștiința propriei valori n'a fost niciodată eclipsată, ne-ar fi înțeles Italia unde catechismul național s'a exaltat până la intoleranță, ne-ar fi legitimat germanii însăși strânsi cu toții în jurul același patrimoniu de credință. A fost logic deci să se credă că după război doctrina națională se va afirma și aici triumfatoare pe ruinele multelor sacrificii și că judecata clasei dirigitoare urmând impulsurile mulțimii va ridica la valoare de dogmă acest nou curent de gîndire.

Profetia, trebuie să recunoaștem acum, a fost pripită și cei care-o lansau n'au cunoscut deajuns resorturile intime ale societății noastre. La cîțiva ani după noua stare de lucruri putem privi împrejur ca să verificăm realitatea.

Dacă aruncăm ochii spre vechiul regat, ca să pipăim pulsul din capitala țării, n'avem nici un cuvînt deosebit să susținem că în București de după război s'ar fi ivit orientări morale determinate de experiența zilelor de apăsare străină. Dimpotrivă, aspectul cosmopolit se accentuiază zilnic și lumea străină ca întrun vast bazar oriental își îngroașe rîndurile, făcînd să mișune vrăjmașii de ieri și de miine cu aceiași revărsare largă ca în vremile cele mai turburi ale neutralității de odinioară. Lumea copleșită de probleme individuale nu mai pare a simți necesități colective. După disciplina de simțire din perioada tranșeeelor, a intervenit destinderea nervilor, după îngrădirea libertății, libertinajul. Cu sguduirele economice s'au furișat pe arenă aventurierii și în societate au dat năvală tot felul de condotieri mărunți. Firește, această epocă de marasm a fost exploatață de toți aceia care aveau interesul de viață să șteargă din suflete logica războiului, să distrugă pedagogia zilelor de sacrificiu și să trivializeze ideia națională.

Domeniul cel mai acomodat pentru a urmări aceste unde de conștiință tenebroasă e *presa* cu infățișarea ei actuală. Nu se va găsi o minte limpede de bun român, care să susție că gazetăria bucureșteană cu puține onorabile excepții e la un nivel național mai ridicat ca acum șapte ani, cînd domnul Günther însemna la catastif numele atâtitor pirați, care pentru mărci germane otrăveau metodic sufletul românesc. Cetîți astăzi aceste tipare, scormoniți pe autori, întrebăți-i de unde vin și ce fire tainice îi leagă de pămîntul țării, cercetați cu ce bani lucrează, cumpărați morala și sintaxa lor, urmăriți-le atitudinea în fața problemelor cardinale ale existenței noastre de stat și mărturisiti, dacă poate fi vorba aici, nu de-o aprinsă repercusiune a sentimentului național, care s'ar putea legitima în cei dinții ani ai consolidării noastre de stat, dar măcar de-o oglindă normală a năzuințelor noastre? Este cineva, vre-un om cum se cade cu minte în bună rînduială, care să-și închipui că prin astfel de gazete, îndrumate de negustori fără morminte subt glia românească, se pot apăra principiile fundamentele ale religiei noastre naționale și se găsește vre-un nebun, care să spuie că avînd să aleagă între un colț de Basarabie și-un cek pentru Londra acest român neofit se va cutremura de fiorul postum al arcașilor lui Ștefan cel mare?...

Nu, societatea care tolerează această pecingine poate fi pregătită pentru a înregistra toate bucuriile unui pripit hedonism, dar habar nu are de cele mai elementare îndatoriri cetățenești.

Tabloul se întunecă cu cît privim mai deaproape stările din Ardeal, unde cum se știe puternice infilații etnice străine, trăind sub sugestiunea trecutului, își apără moștenirea lor specifică. Este în lumea conducătoare de aici, după atât amar de sbucium îndurerat, după umiliința seculară și după schingiuirea recentă, este un plus de conștiință românească, un spor sufletesc cu care se anunță de obicei perioadele de redeșteptare națională? Nu vedem. Dimpotrivă, un partid întreg ani dearându-l a acoperit de injurii ideia unirii însăși, strivind subt neagră ură spectrul „regătenilor“. Principiul mare al încoronării Suveranilor a fost coborât și el la cîntarul de meschină tarabă politică, riscindu-se amenințarea cu „autonomia“ și semănând în popor sinistra minciună că era mai bine subt unguri... Subt asemenea auspicii s'a putut înjgheba aici un crez unitar, s'a acordat răsplata cuvenită trădătorilor de ieri, s'a realizat coheziunea sufletească a *ideii naționale*, care dincolo de hotarele partidelor întărește națiunea însăși în forță ei militantă?

Nimic din aceste manifestații de revenire la matca noastră. În afară de opera oficialității, stinjenită și ea în permanență de criticismul exagerat al tuturora, societatea n'a reacționat, ca prin inițiativa ei să deschidă drumul pentru valorizarea energiilor naționale. Tot ce s'a făcut a fost doar' pentru salvarea unui vulgar spirit de fațadă: s'a spoit firmele, s'a botezat cu nume imaginare comunele săcuiești de baștină, s'a creat numiri „adhoc“ pentru străzile tuturor orașelor... Lozinca *naționalizării* a rămas însă o spumă ușoară de suprafață. Cu deosebire pe tărâmul economic e interesant de urmărit acest proces al vremilor schimbăte. Capitalul dușman își menține neșirbită forță lui de ieri, firele conducerii le poartă și astăzi aceeași mînă strînsă pumn la Budapesta împotriva noastră, în schimb însă pentru fațadă mandarinii politici ai Ardealului au fost cooptați în consiliile de administrație ale capitalului străin, care prin această simplistă și brutală operație își răscumpără dreptul de-a secătui buna mulțime și de-a fortifica o expansiune ostilă. Vom publica în curînd un tablou al acestor bărbăți sălați pe scara norocului, în al căror buzunar s-au înfundat principiile aşazisei naționalizări economice din Ardeal, arătând atunci în lumina cifrelor, deodată cu rapacitatea atitor farsori de carnaval și întărirea vrăjmașe din ultimii ani pe socoteala noastră...

Străinii negreșit, au utilizat această inconștiență și au fructificat-o pe seama lor. De câțiva ani bietul Ardeal e California emigranților de peste hotare. Ungaria și Galicia își scurg zilnic aici infuzorile unor plămâni obosiți. Orașele noastre s'a suprapopulat de această imigrare care și-a început demult penetrația la țară. Zilnic se sapă credința țăranilor noștri de precupeți proaspeți fără lege și fără Dumnezeu. În aceiaș vreme spiritul cultural străin își creiază așezăminte de rezistență în toate colturile. Sute și mii de școli diverse cu caracter confesional au răsărit aici ca atinse de-o baghetă magică, exagerînd necesitățile culturale ale minorităților, într'o vreme când la Londra și

Paris agenți plătiți strigă în numele umanității persecuțiile Ungurilor din România.

Termometrul situației ni-l dă și aici *presa* maghiară cu aspectul ei particular.. Cetății cele mai multe din aceste zile și judecați, întrucât adumbrește ideia de stat român gîndurile lor ! Un cinism grosolan, o batjocură perfidă se țese zilnic împotriva țării, discreditul se aruncă în fiecare pagină, unindu-se pe deasupra capetelor noastre cu otrava negustorilor de hârtie din București, cu care de altfel au foarte des puncte de contact sufletesc, reflectând aceiași gamă de simțire și chiar aceiași tristă pecete de rasă. Paralel cu această sgară cotidiană au amuțit de tot accentele tradiționale ale presei noastre ardeleniști, fiindcă în patrimoniul de odinioară al lui George Barițiu azi, au rătăcit miasme din Polonia, aduse de scribi călători, pe care o crudă ironie ni-i asvărle aici în zilele de fragilă tinerețe a României unite.

Adevărul este deci o diminuție de conștiință națională pe partea noastră și o atitudine disolvantă din multe tabere contrare.

Omul politic conștient trebuie să intervie deci în astfel de împjurări, nu pentru a potoli deslănțuirile prea violente ale egoismului nostru național care e paralizat, ci tocmai pentru a înfăptui acest curenț dătător de viață. E o datorie a tuturora care înțeleg drumul normal al evoluției noastre să puiе zăgaz unei primejdioase disoluții și să reînvie crezul național cu toate consecințele lui. Societatea conducătoare trebuie să-și ericeze o nouă disciplină morală, dacă nu vrea să piardă din mînă massele care au instinctul sigur al conservării și resimt cu intuiția lor calea ce trebuie aleasă.

Minoritățile etnice dela noi să nu vadă în aceste constatări ale noastre, pe care le rostим cu o obișnuită sinceritate, nici o osândă nici o provocare. Ar fi o prostie să ni se zică antisemîți de pildă, când vrem să salvăm cinstea sau romanitatea presei noastre, sau anti-maghiari când vrem să păstrăm pământul nostru strămoșesc. Toleranța onestă și civilizată, dincolo de mirajul minciunilor ipocrite, nu ne va părăsi niciodată pe cei care dorim să vedem aici un colț de Europa senină prin armonizarea tuturor intereselor legitime. Aceasta însă nu o vom avea, lăsând în irosire forțele noastre, ori pierzând legătura cu ele pentru a le predestina unor canalizări incerte sau potrivnice.

Noi ne credem datori să reclădim în această vreme de oscilații nelămurite un temei solid de orientare sufletească și dacă potrivit obiceiului din prilejul anului nou cetitorii ne cer parola situației, ca să vadă gândul nostru dârz și implacabil în fața zilei de mâine, acesta se rezumă în două cuvinte:

— *Ideia națională.*

OCTAVIAN GOGA

Noapte la mare.*)

Vor trece zile multe... și săptămâni și ani...

Tot mai streini alături vom cobori 'nspre sară,

Ademenirea vieții ne va părea povară

Și ne-om trezi pe lume și singuri și orfani...

Nu va mai fi nimica frumos din ce-i acumă...

S'o spulbera departe al viselor tesaur;

Mai deasă, tot mai rece se va așterne bruma

Pe sufletul tău Tânăr și 'n părul tău de aur.

Și-atunci ne vom aduce aminte de demult...

De-o noapte 'n care par că șoptea nemărginirea

Și'n ritmuri tăinuite ne tăinuia iubirea...

Tu te uitai departe... eu nu voi am s'ascult...

Ne vom aduce-aminte de-o lună fermecată

Ce-și despletise părul pe ntinsul unei mări.

Părea că ni se plânge îndoliata față

De viață ei pustie și fără de cărări...

Ne vom aduce-aminte... și-atunci va fi târziu —

De câte ne spusese trecând șagalnic vântul

In noaptea astă mare de vrajă și pustiu,

De cum tăcuse 'n urmă și marea și pământul!...

Tăcuse firea 'ntreagă încremenită pacă

Tot așteptând s'audă o vorbă dela noi,

Tăceau înalte maluri, la mal tăcea o barcă

Și 'n inima tăcerii... tăcurăm amândoi...

De-ar fi căzut un trăznet de sus în noaptea-aceea

Ori sănul alb al mării să fi sbucnit de-odată

In sufletul tău poate s'ar fi trezit femeea

Ce-ar fi venit spre mine cu pasul tremurat...

S'ar fi născut atunci iubirea... o iubire

Ce-ar fi scăldat-o raza venind din răsărit...

O, ar fi fost o noapte durând în nesfârșire...

Și... n'ar fi murit biata plângând, cum a murit!

ZAHARIA BÂRSAN

*) Din volumul ce va apărea în curând.

Cuvinte din Bihor

— Stări culturale —

E vorba de anumite suflete dela noi, în cari nici astăzi nu s'a trezit conștiința de neam. Sunt suflete, la cari conștiința aceasta, roasă și spălăcită până la temelie de valurile unor vremi nenorocite, nu și-a revenit nici astăzi, cu tot aerul proaspăt, ce s'a revărsat asupra ei.

Suflete rătăcite avem încă multe'n Bihor!

Sunt aici români, cari și azi vorbesc ungurește și-si trimit copiii la școala ungurească. Este un fenomen trist și revoltător, dacă voiți, la care însă suntem condamnați să asistăm și pe care trebuie să-l privim în lumina lui adevărată, dacă voim să-l distrugem.

* * *

Faptul acesta nu înseamnă, că graiul neamului, spiritul și cultura românească, n'ar face progrese, aici la frontieră. Dacă este un progres, el se observă mai ales între zidurile școalelor. Ele au fost cele dintâi altar, în care atmosfera îmbâcsită a zilelor de ieri a fost primenită cu aer nou. Ele sunt, cum spuneam, atelierele în cari se țese pânza viitorului nostru. La anul 1919, când a intrat armata română, aveam în Oradea mare trei învățători români, la cari umblau vreo sută de copii de școală. Astăzi avem aici peste douăzeci de învățători și peste 700 de elevi români în școalele primare. Această icoană statistică este proba cea mai exactă de pașii, siguri și rapizi, pe cari îi facem în greaua operă de naționalizare. Dacă în curs de trei ani dascălii și elevii români din acest oraș neromânesc se multiplică cu șapte, înseamnă că am urcat o etapă frumoasă. Înseamnă că am reușit să ne recucerim o seamă de vetre culturale, la cari sufletul românesc, desfigurat și risipit prin mahalalele acestui oraș, astăzi este bine adăpostit, iar setea lui de carte este potolită cu slova străbună. Unde erau până ieri acești copii? În marea lor majoritate erau aici. Părinții lor sunt în cea mai mare parte cetăteni vechi ai Oradiei. *Ei urmau însă la școlile ungurești.* Faptul poate să pară curios și de necrețut, el își are însă explicația sa, destul de simplistă. Ne găsim la marginile extreme ale românismului, vecini cu șesul Ungariei. Sub regimul trecut — un regim de cea mai îngustă politică școlară, care oprița tot ce nu înfățișa sau nu flata cel puțin spiritul maghiar — procesul asimilării, acel tainic proces sufletesc, care se produce în mod fatal la granițele etnice ale popoarelor, a făcut în Bihor cele mai cumplite ravagii, cele mai multe victime. Acolo unde vin în contact două neamuri, cu vremea ele își împrumută grai, port și obiceiuri, aşa cum își amestecă apele două râuri cari se îmbină. De aci procesul înstreinării de limbă și de neam, care se poate semnala în Bihor mai

mult decât în alte părți, la orașe mai mult, decât la sate. La acesta se adaugă, ca un factor nou, mulțimea căsătoriilor aşa numite „mixte“, de cărui bărbătie mahalalele Oradiei. Bărbatul român, mama unguroaică sau invers, copilul lor urma fatalmente la școala ungurească, pentru că în familie nu vorbea altă limbă. De când a făcut Dumnezeu lumea, în familie predominantă limba mamei. Așa și au pierdut din copiii români prin școlile ungurești! Pe toți acești copii rătăciți a trebuit să-i căutăm, să-i smulgem din prăpastia înstrăinării și să-i readucem la matcă. I-am adus. De cum am pus stăpânire asupra școalelor, ele au început să se umple de copii români, cari nu știau să spună decât, că „én gör. keleti vagyok“ (eu sunt gr.-ort.) Și au început să-și învețe graiul părinților, ca pe o limbă nouă și străină. Și a început să le mijescă în suflet o dără de conștiință națională. Să poftiți acum într-o școală de acestea dela marginile orașului, plină de copii săraci, desculți și zdrențuroși! Să-i ascultați cum știu povesti despre Ștefan și Mihai, cum recitează versuri patriotice, cum cântă doine și marșuri ostășești. Zilele trecute am asistat la o serbare școlară. Mi-a fost dat să văd copii din școala primară, cari până eră abia gângăveau românește, jucând cu o uimitoare inteligență și claritate pe Herșcu Boccegiul și unul să se mire, „cât de mândru băsădesc amu pruncii noștri“. Firește, accentul lor este în că greoi și străin, fonetica lasă mult de dorit. Dar vremea va cizela și va netezi, căci ea e meșterul cel mare. Să nu uităm apoi, că cei mai mulți din acești copii, acasă cu părinții lor, trebuie să vorbească și astăzi ungurește. Tot ce zidește școala, familia dărâmă. Opera bietului dascăl începe să semene a muncă de Sisifus. Dar progresul ne stă înaintea ochilor și pentru noi el înseamnă o mare, o nespus de mare bucurie.

Păcat că ea nu-i deplină. Cum spuneam, nu toți români își trimit astăzi copiii la școala românească.

O inspecție ce am făcut prin școlile minorităților din Oradia m'a pus în situația să răsfoiesc registrele. Și am aflat ceeace n'ăș fi gândit: am aflat copii și fetițe, după naștere și botez românce, care și astăzi urmează în școală ungurească. În schimb nici un copil ungur nu știu să fi călcăt până azi pragul școlii de stat românești.

La mănăstirea maicelor catolice am aflat copile cu frumoase nume românești, ca: Câmpleanu, Iancu, Ignea, Dragoș, Avram, Horea, Finanțu, Știubea, Cioncaș, Dedu, Gherlan, și altele, unul mai neaoș, decât celălalt. Printre copiii de zileri și cărăuși dela mahala, am aflat fetițe de notari și alți cărturari români, cari își trimit copilele tot la „maicele imaculate“, pentru că și mama lor tot acolo și-a primit educația... Se și vede, pentru că cocoana mamă vorbește de preferință ungurește, iar într-o seară la teatru spunea, că dumneaei nu pricepe de loc limba actorilor din regat, de sigur, pentru că are multe cuvinte turcești... Într-o altă școală ungurească am găsit o singură fetiță româncă. La întrebările mele spunea, că ea nu știe românește, și că mamă-sa a trimis-o la școala asta. Instituitoarea și celelalte copile din clasă ascultau cu ochi mirați și fără murmur. I-am ordonat să-și

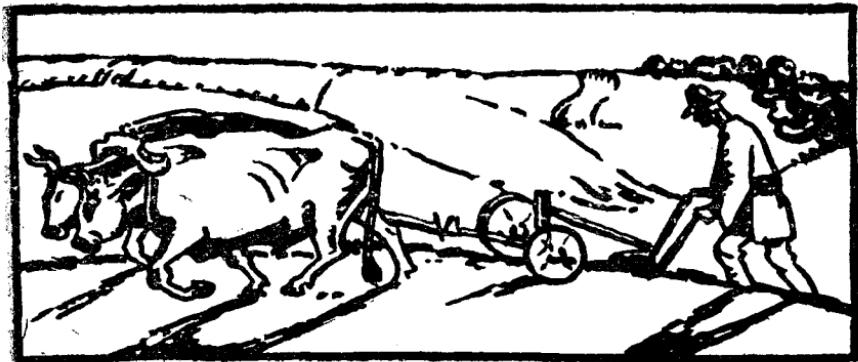
strângă cărțile și să vină cu mine. Nu voi uita toată viața momentele, în cari parurgeam cu copila aceasta de mână stradile din suburbiiul Velența vorbindu-i că ea e româncă și deaici înainte are să învețe carte românească. Am dus-o la cea mai apropiată școală de stat și am predat-o directorului ca pe „o oare rătăcită“. În total am aflat aproape 30 de elevi, cari își făceau instrucția în ungurește și erau puși deci pe calea cea mai sigură de a fi pierduți pentru neamul din care se trag. L-am luat la întrebări, i-am descusut pe toți și am aflat că părinții sunt pricina. Ei sunt dușmanii cei mai îndărătnici ai școalei românești. Aceste elemente hibride și înstreinate : birjari, cărăuși, zileri, meșteșugari, muncitori, aproape toți în neveste unguroaice. Decând cu stăpânirea românească, decând cu noile ordonanțe oamenii acestia sunt tot în ceartă cu femeile lor pentru băieți, cărora trebuie să le cumpere cărți de școală românești. Dar asta, treacă mereu ! Acolo însă, unde bărbatul este mai slab și mai nepăsător — ei sunt trimiși pur și simplu la școală, la care vrea mama: la cea ungurească. Cunosc cazul cu o spălătoareasă, care cum îi vine copila dela școală îi smulge abecedarul românesc din mână și-i dă pe cel unguresc, ordonându-i să învețe de acolo. Singur acest caz dă oricui puțință să arunce o privire asupra stării de spirit, care domină la noi și cu care avem să purtăm lupta, cei cari suntem puși să îndrumăm învățământul și cultura românească din Bihor. Suflul de viață nouă, abătut asupra acestui județ, n'a fost încă în stare să aprindă scânteia conștiinții naționale în aceste biete suflete chircite și desrădăcinate. Soare mult și cald trebuie să mai lucească, până când se va transforma seva acestor plante nenorocite, crescute în întunericul pivnițelor din mahalele Oradiei. Sunt sufletele cari rătăcesc încă pe cărările unui trecut blesmat. Pentru ei n'a răsărit încă soarele desrobirii. Si dacă-l văd, nu cred în strălucirea lui. Decât ori am avut prilejul să stau de vorbă cu oamenii acestia și cu copiii lor m'am depărtat dintre ei trist, trist, trist...

* * *

Este cert însă, că procesul asimilării a început să se întoarcă pe laturea cealaltă. Elementul românesc, până eri înstrăinat, este pe cale de a fi „reromânizat“. Pentru ochiul cercetător este un studiu foarte interesant să observe desvoltarea acestui proces și să constate cum „maghiarizarea“ își trăește zilele de agonie. Acești copii, pe cari i-am găsit în școalele ungurești cred că sunt ultimii, pe cari voia să ni-i mai înghită monstrul secular, care-și trăiește clipele din urmă. În chipul acesta ne trudim ca să ne înfiripăm sufletește prin acest Bihor. Cu astfel de fenomene stranii și dureroase trebuie să dăm lupta, astăzi, în anul al treilea dela desrobirea noastră de sub reginul lui Apponyi. Bălaurul nu este încă răpus. Mai avem mult de furcă cu moștenirile lui. Mai sunt multe suflete rătăcite de măntuit, mai avem cetăți de cucerit.

De biruință, suntem siguri.

GH. TULBURE

Propaganda maghiară

— Serisoare din Budapest —

Budapest, Ianuarie 1923. — S'a tot vorbit, în repeșite rânduri, despre stâruitoarea propagandă maghiară din străinătate. Gazetele noastre au avut de nenumărate ori prilejul să înregistreze asalturile îndrăsnețe pe care trimișii guvernului dela Budapest nu încetează să le dea pentru a cuceri opinia publică apuseană. Intelectualii unguri, călători interesați de-alungul Europei, cheltuiesc pretutindeni o neobosită energie și sume însemnate de bani, pentru a determina un curent favorabil, o stare sufletească de compătimire pe seama Ungariei de astăzi, și trebuie să recunoaștem, sforțările stâruitoare ale acestor trei ani din urmă, n'au rămas fără ecou. Ungaria a reușit să deștepte în anumite cercuri un oarecare sentiment de milă, și un anumit interes, la o seamă de personalități din Anglia, Italia și chiar Franța, câștigând, dacă nu chiar atențunea cercurilor conducătoare de-acolo, cel puțin unele simpatii izolate. Mai cu seamă în ultimul timp, aceste puțnici de contact, — adevărate puncte de reazim pentru interesele repausatului imperialism maghiar, — au devenit tot mai dese. În rândurile cari vor urma, vom căuta să înfățișăm cetitorilor *Tárei Noastre* câteva fâșii din terenul câștigat până acum pentru cauza maghiară. Facem aceste constatări fără să strecurăm în cuprinsul lor nici cea mai mică urmă de pesimism deplasat; suntem pătrunși mai mult decât oricine de adevărul că noua stare de lucruri din Europa centrală, fructul greu plătit al unui îndelungat și săngeros răsboi purtat pentru izbânda ideei naționale; nu va putea fi zdrunicinată în urmă cătorva prietenii pe care propagandistii maghiari izbutesc să le cucerească în apus. Ungaria de ieri nu mai poate reînvia nici când; în primul rând pentru că nedreptățile odată sfârâmate nu se mai pot închega la loc, și apoi,

pentru că echilibrul de forțe reale s'a stabilit definitiv în avantajul României. Informațiile pe cari le dăm au totuș un îndoit înțeles: desvăluiesc un foarte interesant colț din psihologia unor conducători maghiari, cari nu s'au împăcat nici azi cu soarta dreaptă a poporului lor și ne dau prilejul de a regreta că nu putem înregistra, în același timp, răspunsul guvernului României, la această propagandă. Noi avem, de-sigur, mai mulți prietini printre aliații noștri, decât pot să recolteze ungurii. Aceasta nu însemnează însă, că pledoariile lor îndrăznește trebuie să rămână fără replică.

„Leit-motiv“-ul unei propagande

Propaganda maghiară în străinătate se țese pe un *leit-motiv* cunoscut. Toate revendicările Ungariei cu privire la o revizuire a tratatului de pace, se sprijinesc pe afirmarea că „mutilarea“ vechilor granițe nu constituie numai o strigătoare nedreptate din punctul de vedere național-maghiar, ci și o adevărată primejdie pentru Europa, care nu și-ar putea recăpăta liniștea câtă vreme nu va fi rezolvată aşa zisă „problemă ungurească“. Lozinca a fost dată de contele Apponyi, care a formulat această copilărească gogoriță în chipul următor: — „Ungaria este elementul de ordine și de progres, absolut necesar pentru păstrarea echilibrului european, o Ungarie ciuntită, afară de faptul că reprezintă o anomalie din punct de vedere geografic, economic și politic, nu mai poate fi agentul civilizației și apărătorul ordinei internaționale. „Contele Apponyi care este de altfel spiritul îndrumător al intregei campanii de ponegrire împotriva țărilor vecine, e de părere că cel mai bun mijloc pentru ilustrarea afirmărilor sale, este de a aduce în Ungaria oameni de seamă din apus, cărora să li se arate tot aparatul de decor în care se prezenta Ungaria de ieri, — muzee, palate, pinacoteci, instalații industriale, — spunându-li-se că toate aceste căștiguri ale civilizației vor fi pierdute, dacă statul maghiar nu va fi reintegrat în hotarele sale de altădată. Acestor străini li-se ofere apoi *probele*, evidente despre „sălbătecia“ țărilor alcătuite din sfără-măturile Ungariei, ducându-i să viziteze pe „victimele expulzărilor din Serbia, România și Cehoslovacia“, adăpostite, în acest scop, în vagoane cari staționează chiar în gara Budapesta. (Acesta victime își au, toate, locuința lor în oraș și vin la vagoane, ca să-și ia rolul în primire, numai când sunt chemați). La aceste ridicolе demonstrații tendențioase contribuie și o bună parte de renegați ca românul Siegescu, sărbul Kristics, croatul Frank, slovacul Dvorcak, și alții, cari s'au angajat să slujească, foarte zeloși, refacerea Ungariei istorice. Ungurii îi recomandă pe aceștia ca reprezentanți ai națiunilor din fostele provincii, și străinii iau dela ei informații asupra situației din ținuturile lor de origine, cu cari nu mai au astăzi nicio legătură.

Cum e zugrăvită România

Mișcarea propagandistă maghiară se servește în mare măsură, chiar de armele pe cari i le furnizează frământările politice din Ro-

mânia. Pasagii întregi din cuvântările unor anumiți fruntași din Ardeal au fost publicate în ziare și în broșuri speciale, încercând să se facă dovada că înși-și românii transilvăneni protestează împotriva „mutilărei” Ungariei istorice, pomenindu-se deodată într-o țară în care uzanțele parlamentare europene sunt necunoscute, unde domnește un regim de cleptocrație, unde arbitrarul ține loc de lege și unde reformele sociale sunt interpretate pentru a despua pe foștii stăpânitori. Se spune astfel, că reforma agrară din România e o depoziție a naționalităților, mai cu seamă a minorităței maghiare, iar clerul ungur se plânge că măsurile luate cu privire la exproprierea fondurilor bisericești ale diferitelor confesiuni este făcută numai în scopul de a distruge rezistența ungurilor din Ardeal, puși astfel în imposibilitate de a se desvolta pe teren cultural.

Aceste știri, și altele, sunt răspândite mai ales în presa țărilor protestante. „Siguranța generală” a României e zugrăvită ca un fel de Ohrană, care nu se mărginește la arestări ilegale, la schingiuri și la abuzuri împotriva simplilor particulari, ci împiedică pe preoții cultelor străine: protestanți, calvini, catolici și israeliți, în îndeplinirea misiunii lor spirituale. Se „citează” cazuri de arestări de preoți cari au fost târâți dela altar în temniță, numai pentru că oficiau slujba bisericăescă potrivit datinelor și prescripțiilor riturilor respective, ceeace, spun propagandistii maghiari, constituie pentru autoritatea românească o încălcare a legilor nou introduse de ea.

Clerul maghiar: o unealtă de propagandă

Clerul ungur este un puternic auxiliar al propagandei din țările occidentale. În Olanda, Elveția, Suedia, Danemarca și chiar în Finlanda apar articole cari proslăvesc cultura maghiară și deplâng starea nenorocită în care a fost redusă o țară cu atâțea tradiții de cavalerism. Astfel de articole, cu date procurate de prelații unguri, apar foarte des, cu comentarii lungi în ziarele congreganiste din apus. Se știe ce ton ostil nouă au avut ziarele catolice și anglicane din Anglia cum și cele protestante din Olanda și Elveția, cari au aci corespondenți permanenți. În Suedia apar, în ziarul *Barometern*, articole elogioase pentru Ungaria, ba chiar în Finlanda există o gazetă *Hovodstats bladet*, foarte filomaghiară.

Oamenii politici maghiari apreciază cum se cuvine serviciile aduse în această direcție, de clerul maghiar. În congresul catolic dela Budapesta, episcopul Zadravec (un slovac renegat) a declarat fără încunjur că religia catolică este motorul principal al mișcărilor iridentiste maghiare. Acest Zadravec și alt episcop, tot de origine slovacă, Prohaska, sunt cei mai de seamă îndrumători ai mișcării național-creștine din Ungaria, și nu crăță nicio osteneală pentru a determina în toate țările catolice, o solidarizare cu soarta nenorocită a poporului maghiar.

Un filomaghiar în Franța: deputatul Belfort-ului

Am amintit, la începutul acestor rânduri, că propaganda maghiară a câștigat câteva simpatii în străinătate. Luna trecută, deputatul Belfort-ului, dl Jean Saget, a finit la Paris o conferință despre Ungaria, care a luat aspectul unei adevărate pledoarie.

— „Ungaria, a spus dl Jean Saget, este o țară foarte interesantă: e patria libertăței și a cavalerismului, și totuș, situația ei este mai rea decât ar merită să fie. Pacea dela Trianon nu poate să rămână în forma ei actuală. Comisiile de delimitare n'au făcut nimic în interesul maghiarilor.“

„Apropierea între cele două țări va trebui să se facă. Interesele maghiare nu sunt contrarii intereselor franceze. Franța nu cere reparații dela Ungaria, iar Ungaria a plătit mult mai mult decât trebuia să plătească, căci a pierdut două-treimi din teritoriul ei, valuta i s'a depreciat, minele, industria, pădurile i-au fost luate de cehi și de români. Banatul, a cărui populație este formată din coloniști din Alsacia, a fost dat Serbiei, fără niciun titlu de drept. Cehii nu au nevoie de reparațiile ungurești, românilor și mai puțin, căci ei au dus din Ungaria ciuntită, materiale în valoare de 2 miliarde coroane aur. Ungaria trebuie ajutată ca să poată trăi. Care va fi viitorul acestei țări mici, a cărei populație are atât de înrădăcinate sentimentele monarchice? 80% din populație este regalistă. Cine va fi rege, Otto sau altul nu ne privește, noi vom să ne apropiem de Ungaria, această țară nu trebuie blocată ci măntuită. Maghiarii trebuie să-și sape în suflete cuvintele lui Gambetta și să aibă încredere în dreptatea cauzei lor, granițele naturale ale țărei trebuesc restabile. Eroarea cea mai mare a tratatului de pace este că a desmembrat Austro-Ungaria, în loc să fi desmembrat Germania. Tratatele nu pot fi aplicate „ad litteram“, pacea dela Trianon trebuie revizuită. Granițele ungare au fost trase în mod „idiot“, o putem spune fără încunjur. Slovacii au fost alipiti la Ungaria de secole, iar acum au fost deslipiți împreună cu mai multe milioane de unguri. Franța s'a luptat întotdeauna pentru dreptate și a fost patria libertăței și a eliberărilor. Noi, cari am ridicat statue Strasbourg-ului, înțelegem cele patru statui ridicate la Budapesta celor patru părți de țară deslipite. Franța să arate că este conștientă de rolul pe care Ungaria îl are în viitorul Europei“.

Dl Jean Saget nu este de altfel singurul francez filo-maghiar. Un alt deputat în Camera franceză, dl Charles Tisseyre a scos de curând o carte „*La Hongrie mutilée, une erreur diplomatique*“, prin care pe față se ia apărarea ideei maghiare de revanșă.

Acum câteva zile, s'au pus la Budapesta, bazele unei Societăți culturale franco-maghiare, sub președinția lui Pekar Gyula. Cu acest prilej a sosit aci și dl Charles Tisseyre, care a luat cuvântul la ședința festivă de inaugurare a societăței, făcând apologia poporului și culturii ungare. „În mai multe rânduri, a adăugat deputatul francez, am fost întrebat dacă francezii iubesc pe unguri. Numai aceia cari cunosc țara, cultura, și frumoasa tradiție maghiară iubesc pe unguri. Aceștia însă, sunt puțin numeroși. Societatea nou-creată va fi mijlo-

citoarea unei apropiieri, care va produce curentul de simpatie, isvorât dintr'un contact intim și neîntrerupt".

Filomaghiarii din Anglia

Propaganda maghiară a avut un respectabil răsunet și în Anglia. E destul să amintim întrunirea „*Ligei pentru sprijinirea dreptului de autodeterminare al Ungariei*“ din Oxford, la care a participat de altfel și contele Szapary, ministrul Ungariei la Londra. Această întrunire, care a fost botezată „ședință festivă“ s'a ținut la Balliol-College, și în program s'a fost spus că se va aduce la cunoștiința publică datele culese cu ocazia călătoriilor în Ungaria ale studenților și a profesorilor englezi.

Profesorul Haxley a ținut o lungă cuvântare lăudând puternicul avânt al vieței culturale maghiare și energia de fier pusă în slujba refacerei și consolidării Ungariei. Nouile frontiere, — a declarat oratorul, — sunt însă piedici de neînvins pentru propășirea Ungariei. Cultura maghiară a găsit, cu acelaș prilej, un entuziasmat apologist în profesorul Higham, care a spus că e o strigătoare nedreptate ca o parte din acest popor atât de înaintat, să fie sub dominația unor popoare atât de inferioare ungurilor din punct de vedere cultural. Au mai vorbit, cam în acelaș sens, la această „ședință festivă“, și alți intelectuali britanici, ca dnii Morisson, dr. Coumsel, Edinger și profesor Horrah. Cuvântarea cea mai caracteristică a ținut-o însă publicistul și scriitorul Lockhard care a putut să rostească vorbe ca acestea: — „Chestiunea ungară este adânc înrădăcinată și se întinde în întreaga Europă centrală, aşa încât isbucurirea revanșei maghiare va lua proporții neînchipuit de mari. Am vizitat toate statele Micei Înțelegeri și, martor nepărtinititor, pot spune că, în niciunul nu poate fi vorba de consolidare. Cehii au creat cercuri de naționalități, pe baza recensămîntelor populației cu totul falsificate, în scopul ca să se creze motive pentru închiderea școlilor maghiare și germane. În Bratislava (vechiul Pozsony) s'au adus 50,000 coloniști cehi. Locuințele ungurilor sunt rechizitionate și date acestor coloniști. Distrugerea monumentelor istorice constituie o rușine pentru întreaga Europă. Statuia Mariei Terezia a fost dărâmată de legionarii cehi, asistați de poliția orașului. Situația este similară și în România, dar acolo vandalismul este mult mai mare. Siguranța română este mai groaznică decât vestita cekă comunistă. Intelectualii români din Ardeal s'au trezit însă, ei au încercat o crudă decepție în urma unirii cu vechiul regat. Adelenii urăsc pe frații lor din regat, a căror brutalitate îi vexează în continuu, și care acaparează toate situațiile înalte din stat, și principalele resurse ale novei provincii“.

Starea de spirit din Ungaria

Aceste toate sunt, fără îndoială, ecourile stărei de spirit care domnește la Budapesta.

Nici odată n'a fost o surescitare mai mare a spiritelor în Ungaria ca acum. Întreaga presă întreține opinia publică într'o continuă efervescență. În articolele ziarelor, în întuniri publice, la slujbele religioase, la teatru, în școli, pretutindeni, se spune același lucru, care revine ca un refren: Ungaria trebuie refăcută, tratatele sunt odioase, Ungaria se apropie de dezastru, dacă va fi silită să plătească repa-rațiunile.

Se anunță pentru la primăvară „mișcarea cea mare“ care va duce spre sfârșitul tuturor retelelor de care suferă Ungaria. Până și copii de școală se așteaptă la sguduiri adânci, și întrevăd posibilitatea unui război de revanșă, care să schimbe orânduielile cari s-au impus Ungariei, membrată de vecinii hrăpăreti.

Această țară care, ca orânduire internă constituie un adeverat anachronism, unde alcătuirile de stat sunt de un reacționism fără seamă, care a avut și are și acum atitudinea cea mai revoltătoare pentru naționalitățile minoritare, își arogă menirea de civilizatoare și îndrumătoare în răsăritul european și invocă principii pe cari nu le poate aplica. Revendicările sale însă nu vizează de cât restabilirea unei stări de lucruri, care să satisfacă pofta de dominație și megalomania fără margini, de care tot mai sunt animați încă unii din conducătorii opiniei publice din Ungaria. În acest timp guvernul maghiar caută să dovedească intenția de a intra în raporturi de bună vecinătate cu țările vecine. Rămâne de văzut cum se vor realiza aceste manifestări de „pașnică“ înțelegere a evenimentelor.

M. RUCĂREANU

Frontiera Banatului

Problema frontierei statului român în Banat are două înfătișări.

Una privește chestia generală a integrității Banatului, așa cum a fost recunoscută și garantată, pe seama României, prin tratatul de alianță din 1916. Problema aceasta n'a fost deslegată de conferința păcii. Ea va rămâne deschisă, până în momentul, când împrejurări favorabile vor permite celor două state vecine și aliate, România și Sârbia, ca, de comun acord, să revină asupra acestei întrebări și să-i dea, prin bună învoială, o soluție dreaptă.

In cele ce urmează, ne vom ocupa numai de granița Banatului stabilită prin *tratatul dela Sèvres*.

Frontiera româno-sârbă în Banat, cuprinsă în tratatul dela Sèvres, este adânc jignitoare, nu numai pentru noi Români, ci și pentru interesele economice ale tuturor locuitorilor Banatului. Ea nu se bazează pe nici un principiu logic de judecată, și pe nici un temei de drept, nici chiar pe cererile Sârbilor, cari, în prima lor formulă de pretenții în Banat, nu prevedeau decât o restrânsă zonă de acoperire în fața Belgradului, un semicerc sau, — maximum, — un quadrilater cuprins între Tisa și între o linie, perpendiculară pe Dunăre la punctul Panciova și paralelă cu calea ferată Timișoara—Vărșet—Baziaș.

România invocând dreptul său înscris în tratatul de alianță garantat de marile puteri aliate, nici n'a voit să discute cererea sârbilor. Conferința însă a continuat să trateze problema. Profitând de absența noastră, delegații sârbi au eșit, treptat, cu noui pretenții, întinzându-se mai ales în partea de sud a Banatului, în axa centrului industrial dela Recița-Anina. Până la urmă, ei au înaintat cu circa 60 km. dela prima lor pretenție, spre răsărit, în direcția aceasta. Când au ajuns lângă calea ferată Anina—Oravița—Berzovia—Recița, conferința păcii i-a oprit în loc, n'a mai admis nici o avansare, și-a înscris în tratat linia atinsă până în acel moment de cererile delegațiilor iugoslavi: aceasta e linia tratatului dela Sèvres.

Linia Sèvres tăind la nord dela Vărșet și la sud dela Biserica-albă calea ferată Timișoara-Baziaș, ne face cu totul imposibilă eșirea la Dunăre mai sus de Orșova. Ea separă orașele Vărșet și Biserica-Albă de hinterlandul lor, care se întinde pe râurile Nera și Cărașu în sus (în regiune exclusiv românească așa că nu mai poate fi vorba de înaintare sârbească în partea aceea), și le condamnă la ruina care le-a și cuprins.

Ea ne răpește cercul compact de comune curat românești din

jurul Vârșețului, dela Satul-Nou până la Marcovăț, și dintre care, unele sunt cele mai frumoase comune românești de pe întregul pământul românesc; cum sunt, *Satul-Nou*, cu 18.500 jugăre cad. și 6000 locuitori, toți români; *Seleuș*, cu 10.000 jug. cad. și 3000 locuitori, toți români; *Nicolințul-Mare*, cu 15.000 jug. cad. și 4000 loc., toți români; *Sân-Mihaiu*, cu 10.000 jug. cad. și peste 4000 loc., toți români; *Petrovasila*, cu 17.000 jug. cad. și 6000 loc., toți români; *Coștei*, cu 8.500 jug. cad. și 2.500 loc., toți români; *Zgribeniți*, cu 6000 jug. cad. și 2500 loc., toți români, și a. și. a.

Evident, va trebui să se revină asupra acestei linii imposibile, cu atât mai mult, cu cât ea ni s'a impus fără participarea noastră, și pentru că interesul ambelor state reclamă ca bunele relații dintre ele să nu fie veșnic amenințate din cauza unei nedreptăți.

In Vârșeț chiar și populația sârbească începe să înțeleagă că orașul nu poate trăi smuls din pământul românesc, unde își are rădăcina.

* * *

Când a urmat să se fixeze pe teren această imposibilă linie dela Sèvres, România a fost *din nou păgubită*: după ce fără temeu și fără drept sârbii au intrat adânc în pământ românesc prin linia cerută și obținută de ei la Sèvres, ei stăpânesc și astăzi încă, *12 (doisprezece) comune din acelea, care prin tratatul dela Sèvres au fost date României, și care pe hărțile recente, tipărite în streinătate, figurează ca făcând parte din statul român*. Sunt comunele următoare: 1. Latuňaș; 2. Zamul-Mare; 3. Gaiul-Mare; 4. Soca; 5. Crivabara; 6. Toager-Jibova; 7. Șurian; 8. Pustiniș; 9. Uioara; 10. Cenei; 11. Checia (jumătate din această comună e la noi, jumătate apartine Sârbiei; actuala frontieră trece chiar prin ogrăzile locuitorilor!) și 12. Comloșul-Mic.

In plus, o parte din hotarul tuturor comunelor noastre de pe graniță se găsește ocupat de sârbi.

Nu vom cerceta aci, cum s'a întâmplat aceasta a doua jignire a celor mai evidente drepturi românești în Banat... Explicația este prea durerioasă.

* * *

Guvernul serbo-croato-slavon recunoaște că comunele acestea aparțin României, precum și hotarul întreg al comunelor de pe graniță, găsite actualmente în proprietatea României. Înainte de a le restituiri, d. Pașici și Take Ionescu au convenit, ca o comisie mixtă, formată din câte 4 delegați ai ambelor state, să discute posibilitatea unei rectificări a frontierei nesatisfăcătoare, prin un schimb de comune din cele 12, din care unele eventual ar urma să rămână Sârbiei, care ni-ar ceda altele în schimb.

Incheierile, la care a ajuns comisia aceasta (din care am făcut parte), s-au fixat, în Ianuarie 1922 așa:

România să cedeze Sârbiei comunele: *Gajul-Mare*, *Șurian*, *Toager II-Jibova* și *Crivabara*, având laolaltă întindere de 18.169 jugăre

cadastrale, cu 4152 locuitori, și să primească în schimb comunele: *Beba-Veche, Puszta-Keresztur și Ciorda*, având acestea laolaltă întindere de 13.176 jug. cad. și 3852 loc. Deci:

dăm	18.169	jug.	cad.	și 4152	locuitori.
primim	13.176	"	"	3852	"
cu diferență:	4.993	"	"	300	"

în dauna noastră.

Ar urma deci ca România să peardă din nou, față de Sârbia, un teritoriu de 4.993 jug. cad. și 300 locuitori. Tot noi ciunții, după ce am fost radical operați prin tratatul Sèvres.

Am avut de gând să propun ministerului de externe și în Camera deputaților, din care am făcut parte, revizuirea acordului încheiat de comisiunea mixtă româno-sârbă, cu atât mai mult, cu cât, după părerea mea, *însăș baza tratativelor noastre a fost prea îngustă*, și, mai ales, falșă și cu totul nepotrivită de a duce la o înțelegere satisfăcătoare. Dar Parlamentul s'a disolvat. Atunci, am arătat, dlui ministrului afacerilor străine I. G. Duca verbal, iar dlui I. I. C. Brătianu în un memoriu prezentat la 29 Ianuarie 1922, motivele cari mă îndeamnă să propun, în calitate de membru al comisiunei, ca încheierile comisiei mixte româno-sârbe, cu privire la schimbul de comune, să fie revizuite și controlate, când se va constata că acelea nu pot fi aprobată, parte din greșeli de detaliu, parte din greșeli de principiu; comisia să continue să căuta soluții mai bune, pe o bază mai largă. Până atunci însă, cum tratativele vor reclama timp mai lung, *guvernul sârbo-croato-slavon să fie rugat a executa tratatul dela Sèvres*.

Intr'adevăr, comisiunea a continuat a trata, dar eu n'am mai fost chemat la lucrări; dacă nu mă însel, a fost numit altcineva în locul meu.

Totuș, am urmărit problema. Expertii au fost trimiși pe teren, să fixeze granița și „să bată țărușii“ pe baza acordului încheiat în Ianuarie 1922, care cuprinde *a treia serie de jigniri* a intereselor românești în Banat.

* * *

Actualmente, lucrările de fixare pe teren, a acestei linii de trei ori vătămătoare pentru noi, s'au încurcat la punctul numit *Dealul Vărădiei*. Delegații sârbi cer ca înălțimea această să fie cedată Sârbiei, nu ca schimb, nici ca compensație, ci aşa, de bunăvoie — cum am mai dat noi — Dealul aceasta însă face parte din hotarul comunei Vărădia, comună curat românească, recunoscută ca a noastră chiar și de vitregul tratat dela Sèvres. Aci se găsesc „ocoalele“, viile, pometurile și o pădure a locuitorilor Vărădiei; și chiar pe sub această ridicătură trece trenul dela Anina la Recița!...

Delegații sârbi afirmă că înălțimea aceasta este o „cotă strategică“ fără de care ei nu pot exista.

Dacă se pot invoca asemenea considerații de ordin strategic între aliați, să nu se uite, că ele trebuie să fie cu reciprocitate. Dar dl general Găvănescul, făcând la început și dsa parte din comisia mixtă, a arătat convingător, că în fața acestei cote, de 462 m., care este a Ro-

mâniei, sârbii au cotele Dealul Cudrițului, cu 641 m., și Dealul Vârșeturului, cu 590 m., deci ei n'au nici un motiv de a se plânge de inferioritate strategică, dacă poate fi vorba de asemenea preocupări între noi, ca aliați.

* * *

Se pare însă că Sârbii nu cedează; și pentrucă dela noi nu mai are nimeni curajul să propună să cedem noi și de data aceasta, s'a gândit cineva că este cazul a cheme o comisie de arbitri.

Eu cred că dacă s'ar examina cătuș de puțin problema aceasta a Dealului Vărădiei, numai decât s'ar vedea că aci *nu poate fi vorba de arbitraj*.

Aci nu e nici o contestare de drept, nici o controversă de principii. Este o situație limpede pentru ori cine, la prima vedere. E vorba de o dorință, de o dorință ciudată a sârbilor, și pe care noi n'avem putință de o îndeplini.

Si-a dat oare cineva seama cât e de umilitoare însăș discuția aceasta? Suntem oare iar în timpul păcii dela București când urma să fim scoși din Carpați, pentru a ceda vecinilor cotele strategice de care aveau *ei* nevoie?

* * *

Discuția aceasta trebuie să înceteze. Trebuie să se înțeleagă, acumă măcar, că pe *această* cale nu se poate rectifica granița româno-sârbă în Banat. Să urmăram procedura normală. Anume:

1. Să ni se dea, neîntârziat, frontiera fixată prin tratatul dela Sèvres, ca să dispară cât mai repede anomalia aceasta fără pereche. Înăș Austria a putut să intre, în sfârșit, în granițele ei, bune-rele; numai noi lăsăm nepăsători ca, deja în al patrulea an, douăsprezece comune românești să stea, ca sechestrata, sub stăpânire streină, cu toate urmările penibile ale acestei stări de neînchipuit; locuitorii acestor comune plătesc dare statului iugoslav, li se fac rechiziții, poate fac și armată acolo, iar funcționarii au grije să nu-i menajeze: de repetite ori li s'au smuls serii de impozite speciale, sub pretext că în curând ei vor fi ai României.

2. După ce se va fi executat tratatul dela Sèvres, cele două țări aliate să înceapă a discuta, prietenesc, posibilitatea și condițiunile unui aranjament mai just în Banat, în interesul bunelor raporturi dintre cele două popoare.

Punctul de plecare va fi convingerea, că *României* i s'a făcut nedreptate prin tratatul dela Sèvres. Ori ce jertfă nouă ce i s'ar cere din nou României, ar înrăutăți situația.

E rândul Sârbiei să repare greșala făcând să dispară nedreptatea evidentă ce ni s'a făcut în Banat și poporul sârbesc nu va avea aliat mai leal decât pe români.

CONSTANTIN NEDELCU

GRİŞA

— După Anton Cehov —

Grișa, un băiețel mititel, dolofan, care văzuse lumina zilei întâia oară acum doi ani și opt luni, se primblă cu doica pe bulevard. E îmbrăcat cu un paltonăș lung, vătuit, cu cingătoare, cu o șapcă mare și cu șoșoni. E nădușit și-i e cald și-i mai bate și soarele de April drept în ochi, de-i înțeapă pleoapele.

Pășește nesigur și toată figura lui stângace, sfioasă, exprimă o mare uimire. Până acum Grișa nu cunoștea de cât o singură lume, în patru colțuri, în care intr'un colț e patul, în alt colț sipetul doicei, în alt treilea un scaun, iar în al patrulea arde candela. Dacă te uiți după pat, vezi o păpușă cu o mână ruptă și o tobă, iar după sipetul doicei vezi o mulțime de lucruri diferite: mosoare de ată, hârtiuțe, o cutie fără capac și o paiată stricată.

În lumea asta, afară de Grișa și de doică, mai vin des mama și pisica. Mama samănă cu păpușă, iar pisica samănă cu șuba tatei, numai că șuba n'are nici ochi, nici coadă. Din lumea astă, care se cheamă odaia lui Grișa, ușa dă într'un loc unde se mânâncă și se bea ceai. Aici e scăunelul lui Grișa, cu picioare 'nalte și tot aici stă atârnat un ceasornic care n'are alt rost de cât să-și miște limba și să sunе.

Din sufragerie poți merge în odaia cu fotoliile roșii. Acolo, pe covor, abea se mai vede o pată, pentru care și acum Grișa e amenințat cu degetul.

După asta, mai este o odaie, unde nu-i chip să intre și de unde apare câte-o dată tata, personaj misterios în cel mai înalt grad.

Doica și cu mama își au rostul lor: ele îmbrăcă pe Grișa, îl hrănesc, îl culcă; dar ce rost are tata, nu se știe.

Mai este încă un personaj misterios, e tușa care i-a dăruit lui Grișa toba. Ea, când apare, când dispare... De câte ori nu s'a uitat Grișa ba după pat, ba după sipet! Dar nu era.... În această laltă lume, nouă, unde soarele îți taie ochii, sănt o mulțime de tata, mama, tușă, de nu mai știi spre care să alergi. Dar mai ciudat și mai fără nici un

gust de căt toate sănt caii. Grișa se uită la ei cum își mișcă picioarele și nu poate pricepe nimic. Se uită el la doică, doar i-o tălmăci nedumerirea, dar doica tace.

Deodată, aude Grișa un tropot puternic.. Pe bulevard, păsind în măsură, venea drept spre el o trupă de soldați, cu fețele roșii și cu rufelete la subțioară. Grișa a înghețat de frică și se uită rugător la doică: oare nu-s primejdios? Dar doica nu fuge și nu plânge — astă înseamnă că nu-s primejdiosi. Grișa se uită după soldați și începe și el să pășească în tact. Niște pisici mari, cu boturi lungi, cu limbile afară și cu cozile în sus, treceau bulevardul de-a curmezișul. Grișa se gândește că și el trebuie să alerge și se ia după pisici.

— Stăi! — îi tipă doică, apucându-l de umăr. — Incotro? Nu te mai astâmperi odată?

In drum stă o doică și ține în mână un coșuleț cu portocale. Grișa se dă pe lângă ea și fără să spuie nimic, ia o portocală.

— De ce pui mâna? — se răstește la el doica, zmucindu-i portocala și lovindu-l peste mâna. — Prostule!

Grișa, acum, ar ridica bucuros bucătelele de sticlă pe care le vede pe jos strălucind tare, dar se teme să nu-i dea iar peste mâni.

— Cu toată cinstea — aude de-odată Grișa lângă ureche par'că, un glas gros, puternic și vede un om înalt cu nasturi strălucitori.

Spre marea lui mirare, omul acesta dă mâna cu doica, se oprește cu ea și începe să stea la vorbă. Scipirea soarelui, zgîrđoul trăsuriilor, caii, nasturii strălucitorii, toate astea sunt minunății aşa de nouă, că nu-i de mirare că Grișa e plin de mulțumire și începe să râdă tare.

— Haidem, haidem! — strigă el omului cu nasturi strălucitori, trăgându-l de haină.

— Unde să mergem? — întreabă omul,

— Haidem! — insistă Grișa.

Ar vrea el să întrebe, oare nu-i rău să lași aşa după tine pe tata, mama, pisica, dar limba spune altele, nu ce trebuie.

După o scurtă așteptare, doica cotește de pe bulevard și-l duce pe Grișa pe sub o poartă unde mai era încă zăpadă. Omul cu nasturi strălucitori merge și el cu doica. Ocolește cu băgare de seamă grămezile de zăpadă adunată și băltoacele de apă și urcă, pe urmă, pe o scară murdară și întunecoasă, într'o odaie, plină de fum, unde mirosea a frigură și o femeie sta lângă plită* și frigea carne. Bucătăreasă și doica se sărută și apoi, împreună cu omul, se aşază pe scaune și încep să vorbească încet. Lui Grișa, îmbrobodit cum era, începu să-i fie nesuferit de cald și să nădușească.

“Oare de ce?” se gândește el, uitându-se de jur imprejur.

Vede plafonul înegrit, un clește cu două coarne, plita care par'că se uita la el printre deschizătură mare....

— Ma-a-ma! — schințește el.

— Ei, ei! Strigă doica. — Așteaptă!

* mașină de gătit

Bucătăreasa aşează pe masă o sticlă, trei păhăruțe și o prăjitură. Ambele femei și omul cu nasturi strălucitori ciocnesc paharele și beau de câteva ori, iar omul îmbrățișează când pe bucătăreasă, când pe doică. Și pe urmă toți trei încep să cânte încetisor.

Grișa se întinde spre prăjitură și atunci i se dă și lui o bucătică. Mânâncă el, se uită cum bea doica... și par căr bea și el.

— Dă-mi, doică, dă-mi, cere el.

Bucătăreasa îi dă să soarbă din păhărelul ei. Grișa face ochii mari, se strâmbă, tușește, dă din mâni, iar bucătăressa să uită la el și râde.

Intors acasă, Grișa începe să vestească mamei, pereților și patului, unde a fost și ce a văzut. Spune el nu atât cu gura, cât cu față și cu mâinile. Arată el cum bate soarele, cum aleargă caii, cum dogosește plita urâtă și cum cântă bucătăresa....

Seara, nu poate adormi de loc. Soldații cu rufe, pisicele mari, bucătelele de sticlă, coșul cu portocale, nasturii care lucesc, toate astea s'au adunat grămadă și-i apasă creerul. Se întoarce el ba pe o parte, ba pe alta, se zvârcolește și la urma urmelor nemai putând îndura neliniștea asta, începe să plângă.

— Da, tu ai căldură! — spune mama, mânăindu-i fruntea cu palma. — De unde poate fi asta?

— Plita! — plânge Grișa. — Du-te de-aici, plită!

— O fi mâncat cine știe ce... se gândește mama.

Și Grișa, plin de impresiile unei vieți nouă, abea încercată, înghită de la mama o lingură cu doctorie.

N. G. MUSICESCU

Exterminarea țărăniștilor

— O declarație a d-lui general Averescu —

Cercurile politice și opinia publică bucureșteană e preocupată și astăzi de acea parte a declarațiunii făcută de către d. general Averescu la congresul partidului poporului ținut la Sibiu, care privește situația unea de viitor a unora din grupările noastre politice.

Cunoașteți acea declarație; o voi reedita totuși aci pentru o mai bună înțelegere a faptelor. D. general Averescu a zis: *ducem și vom continua să ducem contra unora din partidele noastre politice, o luptă de principii; contra altora o luptă de exterminare.*

Şeful partidului poporului n'a precizat cari sunt partidele contra cărora dsa este hotărât să împingă până la capăt lupta de exterminare dar nu e greu de înțeles că în intențiunea sa a fost să indice opiniei publice, *gruparea țărănistă*. Declarația aceasta de răsboi a făcut aci cu atât mai mare impresie, cu cât mulți erau înclinați să se aștepte, din potrivă, la oferte de împăciuire și colaborare, pe cari șeful partidului poporului avea să le facă țărăniștilor, profitând de situația nouă ce s'a creiat acestora în concertul partidelor românești, prin nereușita tratativelor lor cu partidul național și confuziunea acestora — ierte-mise eufemismul, — cu taciștii. Scuturată deci din letargia în care a fost aruncată de speranțele în uniuni politice anachronice și ilegitime, cu cari hrănitară de o bucată de vreme de presa „democrată“ opinia publică bucureșteană a ascultat cu mirare declarația neobișnuită a d-lui general, dar a constatat aproape imediat că ea corespunde întru totul vederilor sale intime.

Intr'adevăr, mănușa pe care d. general Averescu a aruncat-o, de pe înălțimea de instrunător al mișcării socialiste, partidului țărănist, a fost primită aci cu o explozie de frenetică aprobare. Chestiunea a suscitat numeroase și aprinse discuții. În principiu, chiar și unii dintre amicii partidului țărănist sunt pentru exterminarea acestuia, de cât că nu găsesc oportun sau curajul necesar ca să o mărturisească cinstit; în faptă însă, lumea se întreabă dacă mijloacele cari au prezidat la acțiunea de exterminare a socialistilor, pot fi aplicate și țărăniștilor, sau dacă n'ar fi mai nimerit ca partidul țărănist să fie lăsat să-și facă

evoluția lui firească, pentru a fi apoi exterminat, fără drept de apel, de către opinia publică însăși?

În ce ne privește, ne grăbim să afirmăm că, deși n'am aprobat mișcarea țărănistă în forma ei ulterioară, am avut totuș numeroase puncte de contact și simpatii față de această exploziune de tinerețe și de vigoare politică subtburgheză, crezând sincer că ea ar putea să aibă un rol serios constructiv în viața politică și socială a României de după răsboi. Nu ne-am putut niciodată figură un partid țărănesc (sau „țărănist” chiar), de căt ca pe o grupare politico-socială care, menajând deslegarea energiilor populare, să ajute efectiv și generos evoluția normală a statului. Am refuzat dintru început să credem într-un partid țărănist care să se întemeieze numai pe lupta de clasă, și dacă am continuat totuș să-i accordăm creditul și simpatia noastră, a fost fiindcă nu vedeam în agitațiile lui de căt o erzie de o clipă, repede trecătoare, sau un mijloc demagogic de a se afirma și impune cercurilor mai înalte, mai la urma urmelor scuzabil până la un oarecare punct.

În ultimul timp însă, partidul țărănist a luat o cale care trebuie să dea serios de gândit factorilor cu răspundere ai țării acesteia. Subt acest raport, congresul dela lași al partidului în chestiune, prezintă un interes deosebit. La acel congres, partidul țărănist și-a manifestat dorința de a expropria *in futurum* și proprietatea mijlocie, pe care orice partid din țară și orice om serios trebuie să o considere ca fiind singurul și cel mai puternic reazim al vieții noastre de stat. Această mică burghezie, care nici nu s'a înfiripat de-abinele, fiindcă n'a putut să beneficieze încă complect de prevederile și consecințele reformei agrare, e de fapt, adevărata noastră țărăname. Pentru ea să aibă exproprierea și spre ea se îndreaptă de-acum încolo toate speranțele noastre.

Și iată că, în loc să o îmbrățișeze cu toată căldura, partidul țărănist se repede să-i dea lovitura de grație. Dar, ridicându-se împotriva ei, partidul țărănist nu mai face apel la țărăname, ci se adresează de data asta viitorilor proletari agricoli, cari, în psihologia lor și în rostul lor economic, stau alături de muncitorii industriali ai orașelor.

Această atitudine a partidului d-lor Stere și Lupu, îl demască definitiv, și-i ridică dreptul de a-și mai însuși atributul de „țărănist”; ea îl clasează ca pe un partid revoluționar cu multe, foarte multe și accentuate nuanțe socialiste. Este o ideologie nouă, care poate să satisfacă pe colegii de redacție ai d-lui dr. Lupu dela „Aurora”, refugiați aci din spulberata mișcare socialistă. Pe noi însă nu. Și nu poate să satisfacă mai ales mersul, care se desenează din ce în ce mai liniștit și ordonat, al vieții noastre naționale.

Nu putem să tagăduim că această recrudescență socialistă înfățișată sub o altă formă țărănistă, este și abilă și primejdioasă pentru stat. Ea nu poate duce decât la o incoerență politică definitivă, la o complectă zăpăceală a maselor populare, și la o continuă fierbere în ceea ce privește problema agrară, în curs de desiegare, în România. Că unii dintre așa zișii țărăniști, și în special d. Stere, pot să gireze o-

asemenea mișcare, nu ne miră, întru căt ea e de esență pur rusească; dar că se găsesc mici burghezi țărani, ca dl Mihalache, cari să-și însușească o astfel de ideologie, această ne miră foarte mult, de oarece noi nu suntem dintre aceia cari-l consideră pe fostul dascăl dela Toploveni ca pe un semidoct antipatic. Și ce ne mai miră încă, e faptul că, pe lângă numeroșii burghezi, aproape plutocrați, pe cari-i cuprinde astăzi partidul, se găsesc oameni lipsiți de sinceritate cari s'o adopte și s'o aprobe.

Dar, în definitiv, ceea ce simțim noi privind atitudinea și manifestările acestor politicieni, nu prea are importanță; e treaba lor ce cred și ce fac. Să ni se dea însă voie ca atunci când, după atâția ani de așteptare, — cu atât mai ucigațoare cu cât era mai pecetluită de lașitate, — se ridică un om ca generalul Averescu și anunță lupta de exterminare a acestor elemente, noi să fim cu tot sufletul alături de el. Când și-a luat asupra sa, nesilit, misiunea de a distrugе un astfel de partid, șeful partidului poporului a dat dovadă din nou de mult curaj politic, pentru care noi îl felicităm.

Sunt mulți cari se întrebă însă dacă d. general Averescu va avea și posibilitatea de a-și îndeplini această misiune?

Credem că da. Rezervele de popularitate ale generalului Averescu sunt încă destul de mari ca dsa să-și poată permite și acest lux. Iar necesitatea imperioasă de a se întreprinde cât de curând această operă, și de a fi dusă la bun sfârșit, o indică din ce în ce mai mult, dezastrul politic al partidului liberal. Prin guvernarea lor, la care asistăm încă, liberalii au împins la cel mai mare rău de care putem fi amenințați în vremile actuale: au slăbit, au compromis aproape, ideia burgheză; și, ceeace e și mai rău încă, e că nu se vor opri aci: o vor slăbi și mai mult! Ori, prefacerea, sau o îndrumare spre refacere a țării, nu se poate închipui decât prin reîntronarea desăvârșită a ideii de autoritate față de mișcările anarchice de jos.

Iată dece, exterminarea anunțată de către d. general Averescu la Sibiuu, ia proporțiile unei necesități de stat, pe care cercurile politice de aci și oamenii politici serioși din țară, o privesc ca pe o problemă importantă a viitoarei guvernări.

București, 9 Ianuarie.

I. JOLDEA RĂDULESCU

SPRE NOI ORIENTĂRI EXTERNE

Conferința dela Lausanne nu a rezolvit încă noul statut al orientului, în care soborul dela Londra, amânatu-se pentru Ianuarie viitor, a lăsat un mare semn de întrebare de-asupra problemei reparațiunilor.

Primul ministru italian a spus de curând, că anul acesta a început prost la Cannes. A fost aceasta, de sigur, una din mariile decepții ale popoarelor Europei; și azi, când putem judeca mai binepe trecutul apropiat, putem desprinde în liniile ei mari, caracteristica anului acestuia, care se duce fără să lase regrete nimănui și fără să nască prea multe speranțe pentru viitor.

Mari nădejdi și mari dezamăgiri, uriașe sforțări incoronate de o răsturnare a tuturor începuturilor bune, iată ceiace găsim de-alungul lui 1922. Se parea că s'a urzit o pânză a Penelopei, pe care mâna fatalității o destrăma în fiecare noapte.

Și totuși cei cari vor vrea să facă odată apologia capitolului de istorie pe care l-a inscris acest an, vor putea găsi raze de lumină cari să străpungă întunericul care îl acopere deocamdată. Căci poate, mai târziu, când timpul va fi desăvârșit opera generației actuale, mulți vor intrezari începutul renașterii Europei, în zilele anului acestuia.

Vor veni atunci cronicarii viitorului, și vor însemna locul lui, alături de acei ani de cari se leagă biruințe mari ale spiritului uman. Si vor face aceasta, căci vor spune că în 1922, Europa, izolată, despărțită și sfâșiată de urgia războiului și de greutatea păcii, se va fi recules întâia oară din nevroza care

o cuprinse de aproape opt ani. Va fi fost prima încercare, stângace și neîncrezătoare poate, și de sigur că fără niciun rezultat imediat, de a se apropia popoarele intre ele. O mâna puternică așezase o punte peste o prăpastie, trăgând în acelaș timp o parte din vălul care acoperea orizontul. Puntea s'a prăbușit și vălul a căzut iar. Acesta e adevărul. Dar adevărul ca să fie întreg, trebuie să se însemne, că puntea prăbușindu-se lăsase o urmă pe locul ei, și că vălul oricât de iute ar fi căzut, nu a putut opri o scânteie să treacă. Popoarele intrezařiseră un orizont mai larg spre lumina căruia ducea o cale care totuși se putea dura. Oricât timp ar mai fi să domnească întunericul Vrajbei, popoarelor vor uita oare frumusețea vizunei de o clipă?

*

Cinci mari conferințe au însemnat cariera politică a anului 1922. Dela Cannes la Genova și la Haga, dela Londra la Lausanne, s'au concentrat pe rând sforțările guvernărilor lumei, în căutarea unei formule noi, a unui echilibru mai stabil, a unui modus-vivendi mai bun pentru toți. Fiecare din aceste conferințe și-a avut nota ei specială, caracterul ei propriu, programul și rezultatul ei. Un singur lucru a fost însă aproape identic pentru toate: scopul urmărit al unei remedieri a marii crize politice și economice prin care trecea Europa. O credință unanimă își făcuse loc în conștiința popoarelor. Ele începeau să înțeleagă că nici din izolarea sterilă nici din pasivitatea quasi-negativă și

mai ales din adâncirea hotarelor între țări nu putea veni progresul. Solidaritatea tuturor la opera de refacere era prima condițiune a reușitei sale.

Conferința dela Cannes a afirmat prima oară, acest principiu. Aliații au simțit nevoia de a sta de vorbă cu învinșii. Rusia stănd departe de societatea popoarelor apusene, mergea spre ruină, dar atrăgea pe calea acestei ruine pe vecini ca și statele mai îndepărțate, — Germania încercuită de dispozițiunile prohibitive ale tratatului de pace sabota pacea și făcea absolut sterilă orice încercare de aplicare a dispozițiunilor sale. Iar în orient lupta care continua și care în nelămurirea ei ținea încordată privirea Europei spre câmpurile Anatoliei ca și îu spre poarta strămtorilor cari leagă Marea neagră de Mediterană, mărea și mai mult dezorientarea Europei.

Lloyd George și Briand au stat atunci de vorbă cu învinșii. La Cannes, omul excepțional care a fost Walther Rathenau a expus primul plan de colaborare cinstită a Germaniei la opera de reconstrucție a Europei. Se părea că un vânt Cald de înțelegere străbate bătrânul continent. În entuziasmul primei realizări oamenii politici ca și opinia publică preconizează o întâlnire a tuturor la un mare sobor al popoarelor Europei. Astfel a născut ideia conferinței dela Genova.

Dar raza de nădejde avea să se stingă prea curând. Nu sunase încă ceasul marii prefaceri. Licărise numai crepusculul epocii de izolare care se sfărșea; aurora epocii celeilalte nu se arăta încă.

O stare de spirit înrădăcinată în oameni ca și în popoare, în guvernanți ca și în grupările politice nu se poate schimba aşa de ușor. Oamenii se uitau cu neîncredere unii la alții, căci mulți nu se mai văzuseră din ceasul războiului, popoarele tresăreau

încă la amintirea rănilor nevindecate ale luptei.

A fost destul atunci că la nesinceritatea lui Lloyd George, care vroia să ridice în față rivalității franceze, amenințarea Rusiei și Germaniei, să se adauge bănuiala Parlamentului și opiniei publice franceze pentru a opera să nu se poată infăptui. Iar valul acesta care se ridică în calea ideii, avea să crească mereu, pe măsură ce reaua credință a politicei germane pe care singur Rathenau nu o putea cârmui, adâncea marile neînțelegeri. Rusia a adus și ea partea ei negativă la Genova. Cei cari ieșeau din inchisoarea aceia uriașă care e Republica sovietelor, nu puteau în mod fatal să aducă cu ei seninătatea de judecată și concepția cea dreaptă asupra Europei, pe care nu o mai cunoșteau. Și de altfel era aproape cu neputință ca trimișii ei să poată lăsa la hotarul pe care îl treceau pentru întâia oară, toată povara patimilor deslănțuite, a exagerărilor și a utețiilor, în cari, și pentru cari, trăiau de câțiva ani de zile.

Care a fost rolul celorlalte țări la Genova? Toate fără îndoială au adus cu ele preocuparea momentului, împiedecându-se de buturuga proceselor deschise de război. Niciunul nu a vrut să privească numai viitorul în față, căutând îndreptarea pe care trecutul nu o putuse infăptui. Cei mari, cari puteau să privească datoria zilei de mâine mai obiectiv, nu au făcut-o. Cei mici, cari poate ar fi vrut să o facă, nu o puteau face singuri.

Problemele economice cari s'au pus la Genova, au aruncat adevărata lumină asupra tendinței celor puternici, de a face chiar și din opera de refacere, o mare întreprindere de speculă. Petrolul și minele Rusiei atrăgeau privirile puterilor bogate, vecinic în căutarea unor noi plasamente a capitalului național.

Când, în mijlocul acestui imbroglie a apărut dualismul rusu-german, care își unea sărăcia și păcatele pentru a să învingă împreună dezideratele, de multe ori foarte drepte, ale aliaților, să a înțeles că nimic nu mai era de făcut. Si astfel s'a terminat conferința dela Genova, de care se legaseră atât-te nădejdi, și care nu a lăsat în urma ei, decât licărirea unei idei. Din acest punct de vedere, cel puțin, ea va fi însemnat totuși un început ce va trebui urmat cândva.

Haga, a fost ceva mai târziu, o prelungire deghizată, anemică și fără caracter a încercărilor dela Genova. O consfințire vremelnică a unei existente stări de fapt, pe care nici unii nici alții nu o puteau schimba, căci nu erau în stare să facă război, a căpătat pomposul nume de pact de neagresiune. Si aceasta e totul...

*

Prăbușirea economică a Germaniei, a dat un aspect nou politicei europene în a doua jumătate a acestui an. Reconstruirea solidară a Europei, a făcut loc în concepția unei formule noi: „lăsați vaporul să se scufunde, dar scăpați comorile ce mai pot folosi celorlalți“. Credința în vinovăția Germaniei, îndreptătea exasperarea celor cari ajungeau la această formulă grozavă. Răspunderea în fața viitorului pe care o au însă popoarele civilizate date de a salva colectivitatea socială de marile suferințe ale prezentului, impune ca dolului unora să nu se adauge nici măcar culpa celorlalți. Londra a însemnat o încercare cinstită și sărguitoare de găsire a unei orientări pentru ziua de mâine. Dar orientarea aceasta nu se va găsi decât atunci, când peste reparații și peste datorii interaliante, popoarele și guvernările lor vor avea să caute cu mai

multă desinteresare, infăptuirea unei dreptăți mai adevărate. Si ceasul acela desigur că se apropie, când cei cari sunt mai bogăți și cei cari au suferit mai puțin, vor trebui să consimtă la jertfe în favoarea celor cari au plătit și cu sângele și cu avuția națională. Si numai atunci, când America va ajuta Franța și pe aliații ei, povara care azi apasă îngrozitor Germania, se va putea ușura și ea. Până atunci sufăr toți, învingători și învinși, vinovații războiului ca și cei cari nu l-au vrut, alături, în aşteptarea unor vremuri mai bune.

*

Orientul zbuciumat de războiul care îl pustiește de 10 ani, aşteaptă un nou statut care să consfințească așezarea viitoare a atâtore state.

Probleme politice și probleme economice, probleme naționale ca și probleme religioase, chestiuni de minorități ca și simple chestiuni umanitare, frământate de secole, clocotesc în marele sobor dela Lausanne, ultima pagină a conferinței de pace nu s'a închis încă. Din opera ei se desprind însă de pe acum, ca definitiv căști-gate pentru toți, două mari principii pentru cari atâția au luptat în speranța unei infăptuiri târzii: libertatea strămtorilor și deci a Mării negre, și protecția minorităților fără deosebire de religie, din imperiul turcesc.

O evoluție uriașă se încheie la Lausanne, odată cu consfințirea prăbușirii programului politic al lui Petru cel Mare, odată cu reîntoarcerea în hotările etnice ale turcilor, și odată cu reîntoarcerea Angliei la dominație asupra acestei de a treia porți, a Mărei mediterane.

Si astfel timpul lucrează pentru o mai dreaptă așezare a lumii.....

*

Anul 1922 se sfârșește, de sigur, în cazul când haosul nu este încă îngăduit și când negura nesiguranței nu s'a ridicat încă din zarea viitorului.

Și totuși, avem dreptul să fim mai încrezători azi când facem bilanțul însemnătății sale în politica lumii, de căt atunci când făceam necrologul anului trecut. Steril în infăptuirile immediate, el ne dă cel puțin un îndemn pentru viitor.

Sunt idealuri cari nu se pot atinge ușor. Trebuie și jertfă, și răbdare, și uriașe sforțări.

Idealul cel al gânditorilor umanițății este de sigur, o mai pacinică organizare politică, condiționată mai ales de conștiința solidarității între popoare, la opera pentru reconstruirea economică și pentru progresul civilizației.

Nici glasurile de sirena ale defăimărilor cu orice preț a păcii încheiate, și nici exagerările celor cari caută în dreptatea biruinței drepturi nemăsurate, să nu ne facă să alunecăm. — Pacea aceasta este o operă care poate fi bună sau rea, după cum o aplică cei chemați să o facă. — În ceasul în care, credința cea dreaptă va pătrunde în conștiința popoarelor și a guvernelor lor, pacea va începe să fie rodnică.

Pentru aceasta trebuie însă mai

multă încredere între oameni și între națiuni, mai multă bună credință, mai multă obiectivitate. În cadrul acesta larg e loc pentru apărarea tuturor intereselor justificate și a tuturor drepturilor câștigate.

Increderea cere însă cunoașterea oamenilor și a popoarelor între ele. Hotarele artificiale de ură trebuiau să se deschidă.

În înțelesul acesta anul 1922 a făcut un început. A strâns pentru prima oară pe toți laolaltă.

Să nu ne încurcăm deci „de buturuga prezentului”. Să privim departe, și fără să ţinem seamă de greutățile și de decepțiile începutului să ne considerăm mulțumiți.

Mussolini a spus că anul a început prost la Cannes. Formula aceasta e de sigur, aceea a unui om politic care caută un rezultat imediat.

Noi să fim mai indulgenți. Si mulțumiți că începutul totuși s'a făcut, să privim cu încredere sfârșitul unui an, legat din primul ceas de o asemenea încercare de solidaritate internațională.

Și astăzi, când generația noastră aduce o judecată provizorie asupra rostului său, să spunem fără rezerve, că și-a făcut datoria.....

VINTILĂ PETALA

GAZETA RIMATĂ

Un an e mort...

*In zgomot de cuțite și pahare,
Mai îngropărăm astăzi înc'un an.
(Imi plac aşa cortegii funerare
Cu șunci de porc și piepturi de curcan) !
A fost hazlie-această 'ngropăciune
Căci pivnița e cași un cavou,
Iar vinul e sortit spre 'nchinăciune :
Un an e mort, trăiască anul nou !*

*Ar fi acum ceva de spus, firește,
De anul care 'nchise-a sale gene,
Deși un vechi proverb latin grăiește,
Că despre morți să nu zici, nisi bene.
Dar, prea-și întinse greaua lui urgie
Și și-a bătut prea tare joc de noi,
Acest nepricopsit bâtrân : „O mie
Și nouă sute douăzeci și doi“ !*

*El ne-a purtat cu frica'n săn, de-a surda,
Strigând mereu că Iacob Rosenthal
Se pune'n fruntea Moților din Turda
Și face revoluție'n Ardeal.
El ne-a stârnit atâtea neplăceri,
Și ne-a sporit cu-atât venin amaru',
C'au fost, pe rând, vreo zece deraieri
Și a vorbit de șapte ori, Madgearu.*

*In umbra lui se-aude ne'ncetat
La Valea largă, un ecou sinistru,
Pe urma lui Românu-a scăpătat,
Și Sassu a ajuns, mă rog, ministru.
Orice mi-ați spune, — a fost un an fatal,
(De nu mă credeți, întrebați și „sufa“)
Căci a 'ntărit guvernul liberal,
Și ne-a slăbit în schimb, de tot, valuta.*

*Bilanțul lui e absolut ridicol,
Căci pe pământul nostru ardelean
Am recoltat, în acest an agricol
Sămânța... urii pentru „regăcean“.*

*De aceia eu nu plâng și nu suspin
De moartea ce-i fu scris să se întâmple:
Un maldăr de iluzii mai puțin,
Și-un fir de-argint mai mult, pe lângă tâmpale.*

* * *

*Dar ție, șugubețe prichindel,
An nou, ce ne sosești zâmbind în cale
Păsind pe pragul casei, ușurel,
Purtând în sbor, pe ăripile tale
Speranțe noi și noui făgăduinți, —
Cum vii spre noi, copil blagoslovit,
Iți spunem, respectos, să nu ne minți,
Și iți urăm, cînstit: — Bine-ai venit!*

*Tu ai să vezi, plimbându-se la braț
Pe Mihalache cu Ionel Brătianu
Și vei căndva, cu mult nesaț,
O schiță bună de Agârbiceanu.
Tu vei reface'n fine „Banc'Agrară“
Vei scoate-afar' pe Vaida dela Blank,
Vei revărsa din nou belșug în țară
Și leul nostru, iarăș va fi franc.*

*Indepărtând pericolul, în fine,
Vei readuce pacea în Ardeal
Vestind poporului, că tu-și mai ține
Congresul lui, partidul național.
Vom fi scutiți de orice suferință,
Căci nu vom mai avea, — ce trist refren! —
În Europa nici-o conferință,
Și 'n țară nici un accident de tren.*

*An nou te-aștept să făurești minuni,
Sămpaci pe Iorga (ce nu face scuza?)
Cu doctor Lupu, — și să împreuni
Pe Adolf Stern, cu domnul A. C. Cuza.
Să fie iarăș bine pe pământ,
Să curgă'n valuri laptele și mierea,
Să dai și surdo-mutului cuvânt,
Și lui Maniu, tu să-i redai... Puterea.*

*Că dacă nu, ne-om mânia amarnic,
Te-om blestema, An nou înșelător,
Și tot ce fi-am cerut acum, zadarnic,
Ne va aduce... Anul viitor!*

PROFETUL VASILACHE

INSEMNAȚII

Articolul M. S. Regina. *Mișcătorul articol al M. S. Regina, apărut în fruntea numărului nostru de Crăciun, a fost primit cu o superioară emoție de către cetitorii noștri, cari, din multe părți își arată mulțumirile lor, pe care noi le transmitem împreună cu recunoștința noastră, augustei autoare.*

„Tara Noastră“ e fericită că a putut începe un nou an de existență subt auspiciile norocoase ale unei asemenea colaborări, și pășește cu încredere înainte.

Fragment de roman. Fragmentul de roman pe care l-am publicat în numărul trecut al *Tărei Noastre*, face parte dintr'un roman la care lucrează d. Eugen Goga, și care va apărea în cursul acestui an în trei volume. Romanul îmbrățișează marile probleme sufletești ale neamului, răscolite de volbura răsboiului și privite prin prismă marei zguduiri europene. E o lucrare larg cuprinzătoare, din care autorul a desprins numai câteva pagini, ca o făgăduială; ne rezervăm deci pentru apariția romanului, toate comentariile noastre.

Protectorii „Patriei“. Iubiții noștri confrății dela gazeta partidului național din Cluj nu-și pot stăpâni candida lor bucurie ori de câte ori presa neaoș românească dela București încercă să arunce, din când în când, o mică infamie împotriva lui Octavian Goga. E o placere nevinovată pe care

o înregistrăm cu un zâmbet de îngăduință, ca pentru toate satisfacțiile naive. D. Albert Honigman dela *Lupta*, — care și-a adoptat în ultimul timp admirabilul nume al Negoiului, — nu prea găsește, ce e drept, multe de spus împotriva directorului acestei reviste, împărtându-i numai, că nu e destul de mulțumit acum când lupta sa împotriva regionalismului a triumfat prin fuziunea partidului național cu tașchișii.

Patria nu se mulțumește însă cu simpla înregistrare a acestor dezinteresante împărtări, ci găsește cu cale să reproducă în întregime toată proza protectorilor săi dela București, având aerul că spune, foarte incântată: — „Ve-deți, și d. Albert Honigman are ceva de spus împotriva atitudinei lui Octavian Goga, pe care marele patriot îl condamnă... Cine se mai poate îndoii, că d. Octavian Goga a apucat pe un drum greșit?“

Felicităm încă odată partidul național pentru norocul, — pe care vedem că-l apreciază, — de a avea asemenea aliați de viață veche, și trecem mai departe, la alte preocupări...

„Magyar Posta“. Nu știm dacă vreunul din miniștri actuali, cari călătoresc atât de mult prin urgisitul Ardeal, au zărit vreodată, trecând prin gara Copșa-mică, sau spre Sibiu, inscripția aceasta de pe wagonul poștal care circulă pe acea linie: *Magyar*

Posta. Evident, este o mică scăpare din vedere a unor funcționari, cari pentru „romanizarea“ inscripțiilor moștenite, rămase astăzi fără nici un rost, nu primesc necesarele jetoane de prezență și tantiemele unor membri în consiliile de administrație... *Magyar Posta* continuă însă să facă naveta între Sibiu și Copșa-mică, de-alungul frumoaselor sate românești, cari se întrebă de-a bună seamă, ce justificare pot să aibă asemenea rămășite anacronice ale Ungariei de ieri, în mijlocul României întregite?

Expoziția Rubletzki. În mica sală a Prefecturei județene din Cluj s'a deschis, încă înainte de Sărbători, expoziția unui sculptor compatriot, asupra căruia s'a oprit mai demult atenția unui cerc restrâns de iubitori ai artei, și care e destinat să câștige sufragii tot mai numeroase. D. Rubletzki se înfățișează publicului clujean cu o seamă de lucrări, cari dau pe față, dela început, un real talent plastic și o nobilă concepție despre telurile sculpturale. Expoziția sa actuală este, aproape în întregime, închinată maternităței. Cu o pătrundere, atât de fin ascunsă în haina discreției sufletești, d-nul Rubletzki dă o viață caldă și adeverată acestor priviri de mamă, cari sunt pe rând: ocrotitoare, atente, visătoare, și acestor căutături de copii cu ochi mari, curioși, mirați, din atitudinea căror se desprinde un just realism și o curată nobilitate de simțire. Intr'un colț, am admirat apoi un reușit proiect pentru monumentul „Făntânei Blanduziei“, premiat la București, din care am putut intreziari aptitudini surprinzătoare

pentru arta statuară, ale expoziantului, precum și câteva interesante capete de expresie, întorcându-ne din nou, înainte de a părăsi expoziția, în fața „Sărutului de mamă“, desigur cea mai inspirată marmoră, dintre toate lucrările înfățișate cu acest prilej.

Pe franțuzește... Între gazeta partidului național din Cluj (la care se adaugă totdeauna anexele sale neo-române dela București) și ziarul *Vîitorul* s'a incins o vie polemică în privința unui schimb de telegramme care a avut loc între dnii Ciceo Popp și Alexandru Vaida, pe vremea când aceste din urmă se afla la Paris în calitate de președinte de Consiliu și protector al d-lui Kira-Kirschen. Mărturisim că această chestiune nu ne prea interesează, întrucât toată controversa pornește dela întrebarea dacă d. dr. Lupu avea sau nu avea credit în Rusia. (În orice caz, d. dr. Lupu ar prefera să aibă ceva mai mult credit în... America.) Dar, pentru că e vorba să se știe dacă telegrammele sunt sau nu autentice, trebuie să intervenim și noi cu o mică și modestă contribuție. Și chibzuim așa: telegrammele au fost redactate într'o corectă și diplomatică limbă franceză. Într'o impecabilă franțuzească scria d. Alexandru Vaida, într'o și-mai impecabilă franțuzească răspunde d. Ciceo Popp. Ai zice că e Voltaire care coresponda cu Jean-Jacques Rousseau... Să fi fost o altă limbă, nu zicem, ar mai fi fost indoială... Dar dacă e pe franțuzește, — și încă într'o franțuzească așa de corectă, — nu mai începe indoială că telegrammele sunt autentice...